

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ

ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΗΣ

κ.κ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ

ΕΠΙ ΤΗ ΑΝΑΓΟΡΕΥΣΕΙ

ΕΙΣ ΕΠΙΤΙΜΟΝ ΔΙΔΑΚΤΟΡΑ

ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

22 Νοεμβρίου 2019

ΘΕΜΑ: «Σκιαγράφηση της θέσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας απέναντι στη σύγχρονη υπολογιστική και διαδικτυακή τεχνολογία»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Υστερα από όσα έγιναν και ακούστηκαν σ' αυτόν τον θαυμάσιο, πολιτισμένο και φιλόξενο χώρο, ανεβαίνω σ' αυτό το βήμα, για να εκφράσω τις ευγνώμονες ευχαριστίες μου, αφού το καταξιωμένο Πανεπιστήμιο Πειραιώς και ειδικότερα η Σύγκλητος και το περιάκουστο Τμήμα της Πληροφορικής με ομόφωνη απόφασή τους, επέλεξαν να τιμήσουν με τον τίτλο του Επίτιμου Διδάκτορα και να συμπεριλάβουν στην πανεπιστημιακή οικογένειά τους έναν ελάχιστο Επίσκοπο, μέλος της επί γης στρατευομένης Εκκλησίας.

Με ταπείνωση και ισόβια ευγνωμοσύνη αποδέχομαι αυτή τη μέγιστη αλλά και απρόσμενη τιμητική διάκριση και αισθάνομαι πιεστικό το χρέος να εκφράσω μέσα από την καρδιά μου τη δοξολογία μου προς τον Πανάγαθο Θεό πρώτα, γιατί με ευεργετεί σ' όλη μου τη ζωή και μου επέτρεψε να βιώνω σ' όλο της το μεγαλείο την αποψινή για χάρη μου πανηγυρική εκδήλωση.

Από τα βάθη της ψυχής μου αναφωνώ με δοξολογητική διάθεση: «Κύριε το έλεός σου μέγα επ' ἐμέ». «Κύριε το έλεός σου κατέναντι των οφθαλμών εστί», «Κύριε τα ελέη σου εις τον αιώνα άσομαι».

Μετά από τον Θεό εκφράζω τις απροσμέτρητες ευχαριστίες μου προς τον αξιότιμο Πρύτανη του Πανεπιστημίου Πειραιώς κ. Άγγελο Κότιο, στηρηό και καταξιωμένο Επιστήμονα και άριστο Πανεπιστημιακό Διδάσκαλο, και προς τη χορεία των ελλογιμωτάτων μελών της Συγκλήτου για την ομόφωνη ανακήρυξή μου ως επιτίμου Διδάκτορα. Θα αισθάνομαι εσαεί υπόχρεος για όσα αποφάσισαν και οι έπαινοί σας, Κύριε Πρύτανη, θα προσδιορίζουν την ευθύνη μου.

Εν συνεχεία οφειλετικώς εκφράζω ευγνώμονες ευχαριστίες προς τον αξιότιμο Πρόεδρο του τμήματος Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς Καθηγητή κ. Γεώργιο Τσιχριντζή και τους Ελλογιμωτάτους Καθηγητές του Τμήματος για την απόφασή τους και την πρότασή τους να μου χαρίσουν την τόσο μεγάλη τιμή.

Η ομόθυμη και ομόφωνη απόφασή τους αποκαλύπτει την αξιέπαινη συνεργασία τους και την ανεπίφθονη και πλούσια σε γενναία αισθήματα ψυχή τους.

Επίσης ιδιαίτερος ευχαριστώ τον αναπληρωτή Πρόεδρο του τμήματος Πληροφορικής, Διευθυντή του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ψηφιακός Πολιτισμός, IoT (Διαδίκτυο των Πραγμάτων), Έξυπνες Πόλεις και Προηγμένες Ψηφιακές Τεχνολογίες» Καθηγητή κ. Δημήτριο Βέργαδο. Και οι ευχαριστίες μου δεν έχουν σχέση μόνο με τα επαινετικά λόγια με τα οποία περιέγραψε την ταπεινή μου διακονία στην ιστορική Μητρόπολή μου, στην οποία ανήκει εκ καταγωγής και ο ίδιος, αλλά προπάντων γι αυτό που είναι. Και είναι ελπιδοφόρος νέος επιστήμονας, γεμάτος ενθουσιασμό, με σπάνια χαρίσματα, με οξυδέρκεια, με πνεύμα μαθητείας και ικανότητα διδασκαλίας, με αξιέπαινο ζήλο και δυσεύρετο για τους αποκαλυπτικούς καιρούς μας ήθος. Όσα εύφημα για την ελαχιστότητά μου διατύπωσε αποτελούν έκφραση των ανιδιοτελών αισθημάτων της ψυχής του.

Εγκάρδιες ευχαριστίες απευθύνω προς τα έντιμα Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του ιδρύματος «ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ» και ιδιαίτερος προς τον Κύριο Ανδρέα Δρακόπουλο, σοβαρό, υπεύθυνο και πολυταλαντούχο Πρόεδρο του Ιδρύματος αυτού, που αυθόρμητα και καλοπροαίρετα, ύστερα από όσα ευεργετικά για την ιστορική Λακωνία έχει επιτελέσει, ανέλαβε να φιλοξενήσει, με ο,τι αυτό συνεπάγεται, και την τιμητική αποψινή εκδήλωση. Θα τον ευγνωμονώ σ' όλη τη ζωή μου και θα εύχομαι για την πολύτιμη υγεία του και για την προκοπή των δραστηριοτήτων του Κέντρου Πολιτισμού «ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ».

Είπε κάποιος, ότι πραγματικά μεγάλος είναι εκείνος που δε συγκινείται από τους επαίνους και τα χειροκροτήματα των συνανθρώπων του. Αυτή τη στιγμή έδειξα ότι είμαι μικρός, γιατί και τους επαίνους σας άκουσα ευχαρίστως και τα χειροκροτήματά σας με συγκίνησαν.

Όμως με ταπείνωση αποδέχομαι αυτή την τιμή, γιατί με έναν άριστο διακριτικό τρόπο μου υποδεικνύετε τον δρόμο που πρέπει ν' ακλουθώ, τον τρόπο που πρέπει να επιλέγω στην επισκοπική μου ζωή, αλλά και το καθήκον και το χρέος που πρέπει να εκπληρώνω, για να είμαι χρήσιμος και ωφέλιμος.

Αποδέχομαι την τιμή, διότι αυτή αντανakλά στους αιμνήστους γονείς μου και στα αδέρφια μου αλλά και στους πνευματικούς μου πατέρες που με στήριξαν και αποτελεσματικά με βοήθησαν στη ζωή μου και στη σταδιοδρομία μου.

Την αποδέχομαι, γιατί αντανakλά στη γενέτειρά μου, που υπεραγαπώ, και στους διδασκάλους μου όλων των βαθμίδων, που με γαλούχησαν με τα νάματα της ελληνικής παιδείας και της ορθόδοξου παραδόσεώς μας.

Με συγκίνηση αποδέχομαι την τιμητική διάκριση, γιατί αυτή επεκτείνεται στον ιερό κλήρο, τους ευγενείς και φιλογενείς άρχοντες και στον ευλογημένο και φιλόθεο λαό της Ι. Μητροπόλεώς μας με τους κτύπους της καρδιάς των οποίων έχω ταυτίσει τους κτύπους της δικής μου, ώστε να μπορώ να επαναλαμβάνω τους λόγους του βετεράνου του άμβωνος ιερού Χρυσοστόμου, ο οποίος, όταν απευθυνόταν στο ποίμνιό του, έλεγε: «υμείς εμοί πατέρες, υμείς εμοί τέκνα, υμείς εμοί αδελφοί», και προσπαθώ να μη δίδω «ανάπαυσιν τοις κροτάφοις μου και νυσταγμόν τοις βλεφάροις μου», προκειμένου «να χαίρω μετά χαιρόντων και να κλαίω μετά κλαιόντων».

Αυτή η τιμητική διάκριση απλώνεται και σ' ολόκληρη την Εκκλησία μας, την οποία υπηρετώ επί 55 και πλέον έτη ως κληρικός, εκ των οποίων 40 περίπου ως Μητροπολίτης.

Και είναι από όλους αποδεκτό ότι, όσο πληγώνεται η Εκκλησία μας και διασύρεται από τα σφάλματα των εκπροσώπων της και των παιδιών της, τόσο μεγαλώνεται και δοξάζεται, χωρίς βέβαια να το έχει ανάγκη, όταν επαινούνται τα στελέχη της.

Γι' αυτό ο έπαινος, τα εύφημα λόγια σας, η ευγενική αναφορά σας στην ταπεινή διακονία μου ανήκουν στην Ορθόδοξη Εκκλησία μας, που μου διέθεσε την απαραίτητη υποδομή, μου εξασφάλισε τις αναγκαίες προϋποθέσεις, μου έθρεψε την αγάπη μου για τον Θεάνθρωπο και τον άνθρωπο, γιγάντωσε τη θέλησή μου

για προσφορά και συνετέλεσε να πραγματοποιηθούν όλα εκείνα που συγκίνησαν τις ευαίσθητες ψυχές σας.

Γι αυτό και την αποψινή πανηγυρική εκδήλωση σ αυτή την ανυπέροβλητη πνευματική Μητέρα και τροφό μου ευλαβικά αφιερώνω. Όμως και πάλιν εξομολογητικά και ειλικρινά σας λέγω ότι δεν κάνω κάτι άξιο επαίνου και ιδιαίτερης επιβράβευσης, αλλά απλά και αθόρυβα το καθήκον μου και το χρέος μου. Όλη η διακονία μου είναι η αναπνοή μου και κανένας δεν περιμένει έπαινο, γιατί αναπνέει. Είναι δική του η ανάγκη αλλά και δική του η ωφέλεια. Άλλωστε, ποτέ δεν ευχαριστούμε τα σύννεφα για τη βροχή, αλλά τον Θεό που δίδει τα σύννεφα που φέρνουν τη βροχή.

Επιτρέψτε μου να ευχηθώ για το Πανεπιστήμιο Πειραιώς και για την ερασμία Σχολή της Πληροφορικής να έχουν ευλογημένη εξέλιξη και αξιέπαινη πορεία και να ομοιάζουν «ως το ξύλον το πεφυτευμένον παρά τας διεξόδους των υδάτων, ο το καρπόν αυτού δώσει εν τω καιρώ αυτού και το φύλλον αυτού ουκ απορρηθήσεται και πάντα όσα αν ποιεί κατευοδωθήσεται». Δηλαδή το ακαδημαϊκό αυτό ίδρυμα να μοιάζει σαν το θαλερό και ευσκιόφυλλο δένδρο που είναι φυτευμένο κοντά στα γάργαρα νερά και έτσι δίδει πολλούς και εύχυμους καρπούς στον κατάλληλο καιρό.

Επίσης και για τα παιδιά μας που φοιτούν στις Σχολές του Πανεπιστημίου Πειραιώς, εύχομαι να δοκιμάζουν και να γεύονται ουσιαστικά το πολύτιμο αγαθό της παιδείας, ώστε να εξασφαλίζουν τον απαραίτητο οπλισμό για την επιβίωσή τους και την προσφορά τους στην κοινωνία. Στους νέους επενδύουμε ελπίδες για καλύτερο αύριο, αυτοί είναι το μέλλον της πατρίδας μας, η ελπίδα μας και η απαντοχή στης απελπισίας τον καιρό. Είναι οι μελλοντικοί στυλοβάτες και αναμορφωτές της κοινωνίας μας, που μπορούν να την ανεβάσουν έως τα κράσπεδα του ουρανού και να κάνουν την Ελλάδα μας μια διαμαντόπετρα της γης το δακτυλίδι κατά το όραμα του ποιητή.

Με την απόφαση της Συγκλήτου ανήκω πλέον στην Πανεπιστημιακή οικογένεια και οφείλω να αποδέχομαι τις αρχές και με προθυμία να ακολουθώ τις συνήθειες που επικρατούν στον χώρο της ανώτατης παιδείας.

Έτσι θερμά παρακαλώ να μου χαρίσετε λίγο ακόμη από τον πολύτιμο χρόνο σας, προκειμένου, κατά τα ειωθότα, ν ' αναπτύξω το θέμα: «Σκιαγράφηση της θέσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας απέναντι στη σύγχρονη υπολογιστική και διαδικτυακή τεχνολογία».

«Σκιαγράφηση της θέσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας απέναντι στη σύγχρονη υπολογιστική και διαδικτυακή τεχνολογία»

Είναι γεγονός αδιαμφισβήτητο ότι από τον «πόλεμο των άστρων», που κυριάρχησε κατά το πρόσφατο παρελθόν, σήμερα έχουμε περάσει στον «πόλεμο» της πληροφορίας. Η αλματώδης και αξιοθαύμαστη ανάπτυξη των υπολογιστικών και διαδικτυακών τεχνολογιών έχει εισαγάγει καθοριστικές αλλαγές σε πλείστους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας και έχει μετασηματίσει εκ βάθρων τον τρόπο ζωής του σημερινού ανθρώπου. Το διαδίκτυο εξαπλώνεται ραγδαία και έχει εξελιχθεί σε φυσική επέκταση του εργασιακού περιβάλλοντος και όχι μόνο. Ακόμη με καλπάζοντα ρυθμό η Πληροφορική πλησίασε και τους μικρούς μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Πολλές οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφέρονται στην προώθηση της Πληροφορικής στα Σχολεία των Χωρών -Μελών. Η Πολιτεία στη Χώρα μας κάθε χρόνο προσθέτει νέους υπολογιστές στα σχολεία, ώστε όλο και περισσότεροι μαθητές να έχουν πρόσβαση στην Πληροφορική.

Άλλοι γοητεύονται από τις νέες δυνατότητες και άλλοι τις βλέπουν με καχυποψία ή ακόμη ως απειλή. Μας ανησυχεί η επιχειρηματολογία μερικών φανατικών «τεχνοφιλικών» η μας προβληματίζει η πεσιμιστική-«τεχνοφοβική» θέση που δημοσιεύτηκε εσχάτως σε περιοδικό μεγάλης κυκλοφορίας, ότι δηλαδή «η τεχνολογία δίχως όρια ίσως συναποτελέσει μια μορφή «Αρμαγεδδώνα» για την πολιτισμική και πνευματική παράδοση του ανθρώπου. Η ανεπίγνωστη κατάχρηση της τεχνολογίας ίσως σημάνει τον μελλοντικό αφανισμό του, εφόσον έχει εισβάλει στην καθημερινότητά του, στις δουλειές του, ακόμη στον νου και στην ψυχή του». Οι πάντες όμως με τον έναν ή τον άλλο τρόπο τη χρησιμοποιούμε καθημερινά.

Είναι βέβαια γνωστό ότι η χρήση των πολιτισμικών επιτευγμάτων, όπως η τεχνολογία, εγείρει κοινωνιολογικά, ηθικά, ψυχολογικά, φιλοσοφικά και θεολογικά ζητήματα. Ειδικότερα, το δίπολο-δίλημμα «πίστη η επιστήμη», που ταλάνισε για αιώνες την ανθρώπινη σκέψη, ασυναίσθητα υπαγορεύει και διατυπώνει ερωτήματα στους σύγχρονους ανθρώπους, στους εκτός αλλά και στους εντός της Εκκλησίας ευρισκομένους και μάλιστα στη νέα γενιά, που αποτελεί «ομάδα ηυξημένου κινδύνου». Η απάντηση, όμως, στα ερωτήματα που θέτει η χρήση της τεχνολογίας δεν μπορεί να κινείται στο λαθεμένο δίπολο «μαύρο η άσπρο», «πίστη η επιστήμη». Αν μπούμε σ' αυτήν τη λογική, τότε είμαστε υποχρεωμένοι να απορρίψουμε είτε την τεχνολογία στο σύνολό της ως έργο σατανικό είτε την πίστη ως αναχρονιστική και εξωπραγματική.

Υπάρχει άραγε κανείς που απορρίπτει τα επιτεύγματα της αρχιτεκτονικής η που δε βλέπει τηλεόραση η που δεν αποδέχεται την ιατρική επιστήμη η που θεωρεί τον ηλεκτρισμό ως δαιμονικό εφεύρημα; Και μόνο η αναφορά στα ενδεικτικά αυτά ερωτήματα καταδεικνύει πόσο εξωπραγματικός και ολέθριος είναι αυτός ο τρόπος σκέψης και πόσο βλαπτικές οι συνέπειές του. Και είναι ολέθριος, γιατί όποιος

εγκλωβιστεί σ' αυτόν καταδικάζει, χωρίς υπερβολή, τον εαυτό του να ζήσει στην εποχή των σπηλαίων. Είναι και εξωπραγματικός, γιατί, εάν ερευνήσει τη Γραμματεία, τη φιλοσοφική και τη χριστιανική, θα διαπιστώσει την παντελή απουσία τέτοιου τρόπου σκέψης, θα βεβαιωθεί μάλιστα και για την καταδίκη τέτοιας προσέγγισης από μεγάλο διαμετρήματος επιστήμονες.

Θα ήταν εξάλλου ατόπημα σοβαρότατο η αμφισβήτηση του γεγονότος ότι η Τεχνολογία αυτή καθαυτή και τα επιτεύγματά της βασίζονται σε υψηλά επιτεύγματα του Πνεύματος η πιο εμφαντικά είναι υψηλά και «ευγενή» Πνευματικά πονήματα. Όσοι απορρίπτουν την παραπάνω αλήθεια δεν έχουν συνειδητοποιήσει επαρκώς το πόσο ευφυείς και ρηξικέλευθες ιδέες, τι υψηλές εμπνεύσεις του νου βρίσκονται πίσω από τα κρίσιμα σύγχρονα τεχνολογικά δημιουργήματα κατεξοχήν της Πληροφορικής. Δεν έχουν κατανοήσει ότι υπάρχει από αξιοπρόσεκτη έως εμβληματική «πνευματικότητα» πίσω από τη φαινομενικά «ψυχρή» ηλεκτρονική τεχνολογία, όπως αυτή «ενηλικιώνεται» μέσα στην επιστημονική κοιτίδα της Πληροφορικής.

Η θρησκεία και ο πολιτισμός δεν είναι μεγέθη άσχετα η και αντιμαχόμενα. Είναι δύο αυτοτελείς θεσμικές περιοχές που συμπορεύονται στην ιστορία, αλληλεπιδρούν, διαμορφώνουν νέα σχήματα και έπειτα αποδέχονται τις θετικές η αρνητικές παρεμβάσεις αυτών των σχημάτων σε μία πορεία πολιτιστικού εξελικτισμού.

Οι πολιτισμοί οικοδομούνται, όταν συναντηθεί το εγώ με το εσύ, ώστε να γίνει το εμείς. Σ' αυτήν τη συνάντηση καθοριστικά συντελεί η χριστιανική θρησκεία, που ανακαλεί την πεπτωκυία φύση στο αρχαίο κάλλος και προσανατολίζει τον άνθρωπο στον εσωτερικό του κόσμο.

Ο «πρώτος εν ημίν εργάτης και τεχνουργός» (ευχή ακολουθίας επί τη ενάρξει κοινωφελούς έργου), ο Κύριός μας, είναι άλλωστε Εκείνος που διέσπειρε στον κόσμο Του τις δυνάμεις εκείνες τις οποίες η επιστήμη ανακαλύπτει, αγωνίζεται να ελέγξει και να κατανοήσει χάριν της πολιτισμικής προόδου.

Περαιτέρω, η επιστήμη σύμφωνα με τη διδασκαλία της Αγίας Γραφής και τη θεοφώτιστη σκέψη των πνευματοφόρων Αγίων Πατέρων αποτελεί δώρο του Θεού στον άνθρωπο και ιδιαίτερη ευλογία Του. Ενδεικτικά αναφέρει «Τίμα ιατρόν, προς τας χρείας αυτού τιμαίς αυτού, και γαρ αυτόν έκτισε Κύριος.» (Σοφ. Σειρ. 38,1). Λέγει εξάλλου χαρακτηριστικά ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος «η απέραντη έκταση του ουρανού που γυρίζει κυκλικά, στολισμένη μέσα σε πολλούς κόσμους, είναι ο λαμπρόφωνος κήρυκας με τα βουβά λόγια της τέχνης, που στέριωσε αυτό το σύμπαν και το συνέθεσε αρμονικά, για να εννοήσουν οι άνθρωποι, με όσα φαίνονται, τα αφανή, διότι βλέποντας κάποιος ένα ψηλό κτήριο βλέπει τον κτίστη, και το πλοίο είναι σιωπηλός διαγγελέας του ναυπηγού» (Έπη εις ετέρους, ποίημα ζ, προς Νεμέσιον Ε.Π.Ε. 11,116, Γρηγοριανόν Ταμείον). Ο Μέγας Βασίλειος επίσης γράφει: «Ο κόσμος τεχνικόν εστι κατασκευάσμα. Προκείμενον πάσιν εις θεωρίαν, ώστε δι' αὐτοῦ την του ποιήσαντος αὐτόν σοφίαν επιγινώσκεσθαιεποίησεν ως αγαθός το χρήσιμον, ως σοφός το κάλλιστον, ως δυνατός το μέγιστον» (Εις την εξαήμερον Α, Ε.Π.Ε. 4 44-46, Βασιλειανόν Ταμείον).

Στο πλαίσιο της σχέσης θρησκείας- πολιτισμού κομβική θέση κατέχει η ορθοδοξία. Η ορθόδοξη Εκκλησία μας είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη με τον πολιτισμό, γιατί Εκκλησία που δεν παράγει πολιτισμό είναι οργανισμός χωρίς ζωή. Με λίγα λόγια και παρά τις παρανοήσεις από τη δυτική διανόηση, η ορθοδοξία βρίσκεται στο μεταίχμιο πολιτισμών. Συνθέτει γόνιμα χαρακτηριστικά Ανατολής και Δύσης. Στον δικό μας χώρο κυριαρχεί η προσωποκεντρική θεώρηση της σωτηρίας, η προαγωγή του προσώπου. Η Ορθοδοξία έχει έλθει σε δημιουργική επαφή με πολλούς πολιτισμούς, γι αυτό αποτελεί γέφυρα πολιτισμών. Από τη φύση της εμπεριέχει στοιχεία οικουμενικού πολιτισμού που αγκαλιάζει δεδομένα άλλων πολιτισμών χωρίς φόβο, χωρίς απώλεια της ταυτότητας. Η Ορθόδοξη Εκκλησία, παρούσα ενεργητικά στην ιστορία, παρενέβη και στον παγκόσμιο πολιτισμό και άφησε ανεξίτηλα και καθοριστικά τα ίχνη της.

Μέσα από τη σχέση του Θεού με τον άνθρωπο και του ανθρώπου με τον Θεό δημιουργήθηκαν ιερές τέχνες, συμβολισμοί, αντικείμενα, χώροι, ποιητικά έργα, καλλιτεχνήματα που λειτουργούν ως ενισχυτές και προβολείς του θείου μηνύματος στην οικουμένη. Η γραφή, οι τέχνες, η τεχνολογία, η μηχανική, το θέατρο, η τυπογραφία, οι επικοινωνίες, τα μέσα μεταφοράς, όλα τέθηκαν στην υπηρεσία του Ευαγγελισμού του ανθρώπου, ακόμη και στην εξυπηρέτηση των αναγκών του, πνευματικών και υλικών.

Θυμίζω και τα Μοναστήρια μας, που διέσωσαν εργαλεία και κειμήλια μηχανικά, αρχιτεκτονικά, ιατρικά, αξιόλογες βιβλιοθήκες και αναρίθμητα χειρόγραφα κωδίκων που αναφέρονται στην πρόοδο και τα επιτεύγματα και των θετικών επιστημών. Δεν πρέπει, ακόμη, να λησμονούμε ότι πολλοί διδάσκαλοι που έδωσαν γνώσεις θετικών επιστημών στο υπόδουλο γένος μας ήταν κληρικοί η λαϊκοί κοντά στην Εκκλησία ευρισκόμενοι η τα σχολεία στα οποία διδάσκονταν οι προχωρημένες αυτές γνώσεις ήταν υπό την προστασία και εποπτεία της Εκκλησίας. Ενδεικτικά αναφέρω τον Ευγένιο Βούλγαρη, ανώτερο κληρικό, παιδαγωγό και διαπρεπή στοχαστή του Νεοελληνικού Διαφωτισμού, τον Αρχιεπίσκοπο Νικηφόρο Θεοτόκη, ο οποίος στο μέσο του 18ου αι. άνοιξε δική του σχολή στην Κέρκυρα, όπου δίδασκε μια ευρεία ποικιλία μαθημάτων, όπως ελληνική και ιταλική λογοτεχνία, γραμματική, γεωγραφία, ρητορική, φυσική, μαθηματικά, φιλοσοφία, και τον Νεόφυτο Βάμβα, δάσκαλο του Γένους και εκπρόσωπο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού.

Σήμερα μάλιστα συναντάται ο γιατρός και ο εξομολόγος στο προσκέφαλο του ασθενούς. Η Εκκλησία της Ελλάδος, εξάλλου, δε δίστασε το 2000 να πραγματοποιήσει στην Αθήνα Συνέδριο διεθνές με θέμα τις εξελίξεις στις επιστήμες αιχμής και να ακούσει τις απόψεις στερηρών ειδικών επιστημόνων. Πέραν αυτών με επανειλημμένα ανακοινωθέντα η Ι. Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος εκφράζει την ικανοποίησή της για τις κατακτήσεις της επιστήμης και της τεχνολογίας, αλλά και καταγράφει και επισημαίνει ταυτοχρόνως τους κινδύνους για την κοινωνία, όταν το ήθος και ο πολιτισμός δε συμβαδίζουν με τις κατακτήσεις της. Ειδικά μάλιστα για την Πληροφορική όχι μόνο χαιρέται, αλλά τη

χρησιμοποιεί για το ποιμαντικό της έργο και για την αποτελεσματικότερη λειτουργία των υπηρεσιών της. Επίσης, προ μηνός περίπου στο πλαίσιο της τακτικής συνεδρίας της ιεραρχίας αφιερώθηκαν δύο από τις τέσσερις εισηγήσεις εκλεκτών και καταξιωμένων Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών σε θέματα σχετικά με τη σύγχρονη τεχνολογική πρόοδο. Συγκεκριμένα ο Σεβ. Μητροπολίτης Μεσογαίας κ. Νικόλαος ανέπτυξε το θέμα «Τεχνητή Νοημοσύνη, πόσο ευφυής και πόσο σοφή;» και ο Σεβ. Μητροπολίτης Ιωαννίνων κ. Μάξιμος παρουσίασε το θέμα «Οι συνέπειες της ψηφιακής τεχνολογίας και ευρύτερα του τεχνολογικού πνεύματος στον ρόλο και την αποστολή της Εκκλησίας».

Είναι ακόμη αξιομνημόνευτο το παράδειγμα της Εκκλησίας της Αλβανίας με τα σχολεία, τις τεχνικές σχολές, τα πανεπιστημιακά τμήματα και τις λοιπές κοινωνικές δομές με χρήση της πιο προηγμένης τεχνολογίας στον ιατρικό τομέα. Στο πολυσχιδές έργο της περιλαμβάνεται και ένα υπερσύγχρονο υδροηλεκτρικό εργοστάσιο, που εγκαινιάστηκε πρόσφατα από τον Μακ. Αρχιεπίσκοπο κ. Αναστάσιο.

Επομένως, δεν αρνείται τον πολιτισμό η ορθόδοξη Εκκλησία. Τον καταφάσκει, τον καλλιεργεί, τον τροφοδοτεί αξιακά. Τον υιοθετεί, αλλά δεν τον απολυτοποιεί. Η αλήθεια και η ομορφιά συμπορεύονται. Στο πλαίσιο αυτό ποτέ η επίσημη ορθόδοξη Εκκλησία δεν αντιπαρατάχθηκε με την εξέλιξη των επιστημών και της τεχνολογίας, ούτε φοβήθηκε την πρόοδό τους. Οι μεμονωμένες επιφυλάξεις ελαχίστων εκ του χώρου των κληρικών η λαϊκών απλώς επιβεβαιώνουν τον κανόνα.

Δύο αρνήσεις και μια θέση έχει να προτείνει η ορθόδοξη χριστιανική ηθική στον σύγχρονο άνθρωπο που προβληματίζεται με την αλματώδη τεχνολογική πρόοδο.

A) Άρνηση της ρομαντικής απαισιοδοξίας.

Ο πεσιμισμός που βλέπει στην τεχνολογία μόνο τις αρνητικές πλευρές, που κανείς δεν πρέπει να παραβλέπει, που τη θεωρεί δηλητήριο και απειλή για την ύπαρξη του ανθρώπου είναι επικίνδυνος και απαράδεκτος. Δεν είναι δυνατόν να παραθεωρούνται οι ευεργετικές συνέπειες από τη χρήση της στην καθημερινή μας ζωή. Ουδείς μπορεί να αμφισβητήσει το γεγονός ότι η τεχνολογική πρόοδος με άξονα την Πληροφορική έχει ευεργετικές επιπτώσεις πολυσχιδείς. Παράδειγμα, οι ειδήσεις και τα διάφορα γεγονότα φτάνουν στα κέντρα επεξεργασίας τους αστραπιαία και διανέμονται και προβάλλονται σε παγκόσμιο επίπεδο. Στο πεδίο επίσης της εργασίας καταγράφονται επιπτώσεις που σχετίζονται τόσο με το γενικότερο εργασιακό περιβάλλον, που γίνεται μεταξύ άλλων ασφαλέστερο, όσο και με τη φύση και την ποιότητα των θέσεων εργασίας. Νέες θέσεις εργασίας δημιουργούνται καθημερινά πολύ υψηλού μορφωτικού επιπέδου. Έτσι προκύπτει μια πρωτόγνωρη και συνάμα ευεργετική αρμονική συνύπαρξη των προϋποθέσεων ανάπτυξης της προσωπικότητας του Ανθρώπου και της διαρκώς διευρυνόμενης χρήσης της Επιστήμης και της Τεχνολογίας και των εφαρμογών τους στην καθημερινή πράξη και ζωή. Η επιστροφή, εν τέλει στη φύση που

ευαγγελίζονται πολλοί ρομαντικοί θα σήμαινε επιστροφή στις άθλιες συνθήκες ζωής και οπισθοδρόμηση στον πρωτογονισμό του παρελθόντος.

B) Η άρνηση της τεχνοκρατικής υπεραισιοδοξίας.

Είναι εντυπωσιακή η εν γένει αναβάθμιση της εργασίας, όπως ήδη ανέφερα. Όμως είναι εξίσου αλήθεια ότι δεν μπορεί κανείς να παραβλέψει και να υποβαθμίσει τα δυσμενή αποτελέσματα των εξελίξεων της Πληροφορικής στα σύγχρονα εργασιακά δεδομένα. Η γενικευμένη αυτοματοποίηση στο πεδίο της παραγωγής μπορεί να φαίνεται πολύ μακρινή και ο κίνδυνος υποκατάστασης πλήρους του ανθρώπου από τα τεχνολογικά δημιουργήματα ίσως είναι ουτοπικός, όμως με γεωμετρική πρόοδο εξανεμίζονται θέσεις εργασίας διεθνώς. Εργαζόμενοι ακόμη και με υψηλό μορφωτικό επιστημονικό επίπεδο, που είχαν μέχρι χθες επενδύσει χρόνο και μόχθο για την κατοχύρωση της εργασιακής τους σταθερότητας βλέπουν την κοινωνική και οικονομική ενίστε και την οικογενειακή ζωή τους να κλονίζεται σφόδρα οδηγώντας σε εφιαλτικό αδιέξοδο. Επίσης νέοι άνθρωποι που δεν έχουν ακόμη μπει στην παραγωγική διαδικασία, αλλά με μεγάλο υλικό και ψυχικό κόστος έχουν οργανώσει τις σπουδές τους και το μέλλον τους με βάση τα δεδομένα συγκεκριμένων θέσεων εργασίας οι οποίες στην αρχή του επαγγελματικού τους προσανατολισμού και προγραμματισμού εμφάνιζαν καλές προοπτικές, τώρα περιέρχονται σε αβεβαιότητα και αδιέξοδο. Το ζοφερό κλίμα της “τεχνολογικής ανεργίας” μπορεί να οδηγήσει ιδίως τους νέους σε νοοτροπίες και συμπεριφορές υπονομευτικής κοινωνικά ριζοσπαστικοποίησης.

Το Διαδίκτυο επίσης είναι η κορυφαία απόληξη της σύγχρονης δημιουργίας στην κονίστρα των δυνατοτήτων της Πληροφορικής. Οι σκέψεις ενός συγγραφέα, για παράδειγμα, διαμέσου ενός εντύπου μπορούν να διανεμηθούν σε μερικές χιλιάδες αναγνωστών. Σήμερα πολυσχιδείς γνώσεις μπορεί να έχουν αποδέκτες μέσω του διαδικτύου εκατομμύρια ενδιαφερομένων φιλομαθών σε πλανητικό επίπεδο. Αλλά και με την ίδια ευκολία η ανεπεξέργαστη επιστημονικά η και σκοπίμως «κατασκευασμένη» πληροφορία διαδίδεται σε εκατομμύρια ανθρώπους και επηρεάζει τη ζωή τους αρνητικά. Τά δεδομένα παρακολούθησης της πληροφορίας από το κοινό γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας από ειδικούς επιστήμονες, ώστε να σχεδιαστούν πιο αποτελεσματικές μέθοδοι επιρροής των μαζών σε θέματα αγοραστικής συμπεριφοράς, αισθητικών τάσεων, πολιτικών η κοινωνικών η ηθικών απόψεων και επιλογών. Μάλιστα λόγω της εντυπωσιακής ευχέρειας πρόσβασης στην πληροφορία ο αποδέκτης των πληροφοριών, ιδιαίτερα οι νέοι, που δεν έχουν τον χρόνο επεξεργασίας της πληροφορίας, λόγω και του προβληματικού εκπαιδευτικού συστήματος, εθίζεται σε μια παθητική, άκριτη στάση απέναντι στο περιεχόμενο του μηνύματος και στην ακρίβειά του: «Αφού αυτό προβάλλεται στο διαδίκτυο, άρα είναι αναμφίβολα αληθές». Η προπαγάνδα ασφαλώς είναι ιστορικό φαινόμενο, αλλά σήμερα λειτουργεί με όρους παγκόσμιας εμβέλειας και έχει χάριν της τεχνολογίας παρεισφρήσει σε κάθε σπίτι, δημόσιο η ιδιωτικό περιβάλλον. Στον ίδιο χώρο, επίσης, ευρίσκεται ομάδα συνομηλίκων, αλλά με το facebook και το internet παιδιά μπορούν να διαλέγονται

με άγνωστα πρόσωπα που κάποτε αποβαίνουν μοιραία και επικίνδυνα. Είναι ήδη ανησυχητικός ο αριθμός των αυτοκτονιών νέων που επηρεάστηκαν από σκοτεινά μηνύματα του διαδικτύου. Γι αυτό βλέπουμε κράτη που επιχειρούν ισχυρότερη θωράκιση και προωθούν περισσότερα μέτρα σχετικά με τον έλεγχο της διαδικτυακής επικοινωνίας.

Φέρνει δίπλα μας τον άνθρωπο από όλα τα μήκη και τα πλάτη της υφελίου, ισχυρίζονται οι τεχνοκράτες. Αναμφίβολα, αλλά ο homo technologicus αδιαφορεί η περιφρονεί πολλές φορές τον συνάνθρωπο της διπλανής πόρτας. Η διαδικτυακή επικοινωνία, εξάλλου, δίδει στον χρήστη την ψευδαίσθηση ότι βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος του κόσμου. Η αποδοχή μας εκ μέρους των άλλων είναι μια φυσική ανάγκη, αλλά ο τρόπος με τον οποίο δικτυώνεται-συνδέεται ο καθένας με τους άλλους είναι διαφορετικός σε σχέση με την πραγματική επικοινωνία. Με το διαδίκτυο είναι ευκολότερο ν' αποκτήσεις χιλιάδες «φίλους» και γνωστούς και να συνδεθείς εικονικά μαζί τους, ενώ στην πραγματική επικοινωνία ο αριθμός αυτός μειώνεται δραματικά. Ακόμη, λόγω της ευκολίας που παρέχει ο μεγάλος αριθμός διασύνδεσης είναι ευκολότερο να αποφύγει κανείς κάθε αρνητική κριτική η δυσάρεστη συνάντηση, να απορρίψει η να αγνοήσει συνομιλητές και να κατασκευάσει με τον τρόπο αυτόν έναν εικονικό κόσμο κομμένο και ραμμένο στα μέτρα του, στον οποίο καταπνίγεται κάθε διαφορετική φωνή και κάθε αντίλογος που θα μπορούσαν να προσφέρουν ευκαιρίες για υγιή και ουσιαστικό διάλογο. Μια τέτοιου είδους αποδοχή όχι μόνο δεν έχει σχέση με την πραγματικότητα, αλλά καθιστά τον άνθρωπο στάσιμο, αφού τον αποκόπτει από κάθε ευκαιρία εμπλουτισμού του τρόπου με τον οποίο σκέφτεται και κινείται.

Να γιατί η υπεραισιοδοξία των τεχνοκρατών ότι η τεχνολογία με πυρήνα την Πληροφορική έχει πάντοτε μια λύση για το κάθε πρόβλημα είναι αφελής και ίσως επιζήμια.

Γ) Εκτός από τα δύο άκρα υπάρχει η πρόταση της ρεαλιστικής αισιοδοξίας που προτείνει η Εκκλησία. Ναι στη συνετή χρήση της τεχνολογίας όχι στην ανεύθυνη χρήση και κατάχρησή της. Το κλειδί είναι στα χέρια μας και λέγεται ευθύνη. Η τεχνολογική πρόοδος μπορεί ν' αποβαίνει σωτήρια για τον άνθρωπο, όταν στηρίζεται στην ηθική ευθύνη του ανθρώπου. Όταν η χρήση της γίνεται με βάση την αγάπη, όταν αποβλέπει στο πραγματικό συμφέρον του ανθρώπου, τότε οι προοπτικές που διανοίγονται είναι αισιόδοξες.

Η ορθοδοξία στέκεται κριτικά απέναντι στην τεχνολογική πρόοδο. Αντιλαμβάνεται ότι η τεχνολογία έχει μεγάλη δύναμη και επιδρά στη ζωή διαμορφώνοντας ακόμη σε μεγάλο βαθμό και την ανθρώπινη συμπεριφορά. Δεν υπερεκτιμά τις δυνατότητες, δεν τη θεοποιεί, αλλά ούτε την υποτιμά, πολύ περισσότερο δεν την απορρίπτει. Η Εκκλησία δεν είναι αντίθετη προς την τεχνολογία, αλλά επιθυμεί η τεχνολογία να έχει τη διάσταση που της πρέπει, ώστε να λειτουργεί με ανθρώπινο πρόσωπο για χάρη του ανθρώπου. Να δίδει ζωή στα χρόνια και όχι χρόνια στη ζωή. Τονίζει ότι η τεχνική πρόοδος και η ανάπτυξη

των επιστημών είναι αποδεκτές μόνο ως εργαλείο για τη βελτίωση των συνθηκών και της ποιότητας της ζωής, σκοπός της οποίας είναι η πνευματική ανύψωση και η θέωση του ανθρώπου.

Συμπερασματικά η Πληροφορική και εν γένει η τεχνολογία δεν είναι άγριο θηρίο που ήλθε να κατασπαράξει τον άνθρωπο, αλλά αποτελεί εκπληκτικό επίτευγμα της επιστήμης, δηλαδή της ανθρώπινης γνώσης και του Πνεύματος. Είναι ευλογία και δώρο Θεού, αλλά η υπερβολή και η ανευθυνότητα τη μεταβάλλει σε κατάρα. Άρα αυτή καθαυτή η τεχνολογία δεν απειλεί τον άνθρωπο, όπως δεν τον απειλεί το μαχαίρι ή ο τροχός και άλλα εν χρήσει αντικείμενα. Εκείνο που πρέπει να ελέγχεται κατά περίπτωση είναι η ορθή χρήση της τεχνολογίας που επαινείται από τους εχέφρονες, ενώ η υπερβολή απορρίπτεται και από τους ίδιους τους επιστήμονες ως επικίνδυνη. Γι' αυτούς τους λόγους είναι ανάγκη να προσδιορισθούν τα όρια της χρήσης και να επισημανθούν τα όρια της κατάχρησης.

Ο χριστιανός δε φοβάται και δε δαιμονοποιεί ούτε την ύλη ούτε την τεχνολογία. Χρησιμοποιεί τα επιτεύγματα στον βαθμό που διευκολύνουν τη διαπροσωπική επικοινωνία του, που ωφελούν τον εαυτό του και τους συνανθρώπους του και συμβάλλουν σε μια ζωή χριστοκεντρική που αποβλέπει στη θέωση. Γνωρίζει τα όρια της και τη μεταχειρίζεται όχι για αυτοπροβολή, για κατάκριση ή ακόμη για ανήθικους και εγκληματικούς σκοπούς. Γνωρίζει ότι έχει θετικές συνέπειες αλλά και επικίνδυνες παρενέργειες, ότι παράγει επιθυμητά προϊόντα αλλά και ανεπιθύμητα υποπροϊόντα.

Στον άνθρωπο του δυτικού κυρίως πολιτισμού, πάντα υπήρχε ο πειρασμός της υποταγής του στα προϊόντα της σκέψης του και της μετατροπής του σε υποτακτικό των ειδώλων που ο ίδιος κατασκεύαζε. Γι αυτό χρειάζεται μεταξύ άλλων και η ανάπτυξη μιας διαδικτυακής συμβουλευτικής εκπαίδευσης και μάλιστα για τους νέους μας, που αποτελούν ομάδα ιδιαίτερα ευάλωτη και χρειάζονται αξιόπιστο πλοηγό. «Χωρίς κανόνα πλοήγησης δεν οδηγούμαστε σε καλό αποτέλεσμα ούτε στη στεριά, ούτε στη θάλασσα, ούτε στον αέρα» Η γονική ευθύνη είναι επίσης καθοριστική. Η τοποθέτηση του υπολογιστή σε κεντρικό σημείο του σπιτιού, η από κοινού με τους γονείς περιήγηση στο διαδίκτυο, η αιτιολόγηση των περιορισμών, η ενημέρωση για την προστασία της ιδιωτικής ζωής, η υιοθέτηση κοινής γραμμής, η έγκαιρη επικοινωνία με ειδικούς και κυρίως η ψύχραιμη προσέγγιση του ζητήματος αποτελούν βασικούς όρους και προϋποθέσεις για την εξοικείωση και την ασφαλή πρόσβαση των νέων στις δυνατότητες του διαδικτύου, αφού πλέον έγινε αναγκαίο μέσο για τη ζωή μας.

Το διαδίκτυο μας προσφέρει τη δυνατότητα να φέρουμε στο σπίτι μας κάθε λογής πληροφορίες. Μοιάζει με πολυσύχναστη πλατεία στην οποία υπάρχουν εκκλησία, θέατρο, βιβλιοπωλείο, μουσείο, κάθε είδους καταστήματα και κυκλοφορούν κάθε λογής άνθρωποι. Στη δική μας επιλογή έγκειται το που θα πάμε και τι θα πάρουμε. Που θα μπούμε και με ποιούς θα συναναστραφούμε. Η

πλατεία και η αγορά δεν ευθύνονται για τον τρόπο της επιλογής μας. Έτσι και η τεχνολογία δεν ευθύνεται για τον τρόπο που τη χρησιμοποιούμε.

Εν κατακλείδι, τα επιτεύγματα της Πληροφορικής είναι πολύ χρήσιμα και απαραίτητα και η χρήση τους συνεχώς διευρύνεται. Η σωστή διαχείριση του δαιδαλώδους ψηφιακού κόσμου και η επακόλουθη αποφυγή των επιζήμιων εκφάνσεών του είναι κατά βάση συνάρτηση της αναγνώρισης και της συνειδητοποίησης της αξίας του μέτρου και των κανόνων, της εγκράτειας και της αυτοπειθαρχίας, της κριτικής και διακριτικής στάσης στο πολυκύμαντο πλαίσιο της καθημερινής μας συμπεριφοράς. Στη διαμόρφωση τέτοιων, ανθεκτικών και ισορροπημένων προσωπικοτήτων που φέρουν βαθύ το αίσθημα της ευθύνης επιβάλλεται να αποβλέπουν κατά προτεραιότητα οι θεμελιώδεις φορείς της διαπαιδαγώγησης (οικογένεια, Εκκλησία, Σχολείο, Μ.Μ.Ε.), αν, βέβαια, επιθυμούμε μία βιώσιμη και θαλερή ανθρωπίνη κοινωνία.

Βιβλιογραφία

Μ. Βασίλειος, «Όροι κατά πλάτος», στο J.P. Migne (1998), «Ελληνική Πατρολογία», Αθήνα: ΚΕ.Π.Ε., τ. 31.

Γιαννουλάτος Αναστάσιος (2000), «Παγκοσμιότητα και Ορθοδοξία», Αθήνα: Ακρίτας.

Παπαδόπουλος Στυλιανός (2011), «Πατρολογία», Αθήνα: Γρηγόρη, τ. β .

Παυλόπουλος Προκόπιος (2019), «Από την βιομηχανική επανάσταση στην τεχνολογική», Αθήνα: Gutenberg.

Σοφιανός Δημήτριος (2007), «Ορθοδοξία και Ελληνισμός-Σταθερή πορεία και αγώνες αιώνων», Ι.Μ. Μεγάλου Μετεώρου.

Χατζηεφραιμίδης Ειρηναίος (2006), «Ορθοδοξία και Πολιτισμός», Αθήνα: Σταμούλης.

Διαδικτυογραφία

Παρασκευαΐδης Χριστόδουλος (2003), «Νέες Τεχνολογίες και Αγωγή της Νεολαίας», ομιλία εις το ΚΘ Παιδαγωγικό Συνέδριο της Χριστιανικής Ενώσεως Εκπαιδευτικών Λειτουργών , http://xristodoulos_antibaro_gr/ekklisia/3-1-2003.html, τελευταία πρόσβαση: 9-9-2019.

Runciman Stevenson (2000), «Τό Βυζάντιο καί ἐμεῖς», https://www.impantokratoros.gr/ranciman_byzantium.el.aspx, τελευταία πρόσβαση: 9-9-2019.

Χατζηνικολάου Νικόλαος (2012), «Έκκλησία, νέες αντιλήψεις και νέες τεχνολογίες»
[https:// www. pemptousia. gr/2012/10/ekklisia-nees antilipsis-ke-nees-tech/](https://www.pemptousia.gr/2012/10/ekklisia-nees-antilipsis-ke-nees-tech/), τελευταία
πρόσβαση: 9-9-2019.